FILMAS KOMPOZĪCIJA
kadrējums

AIJA BLEY
2022

Filmas kompozīcijas elementu kopums veido kino vizuālo valoda?

• Kino vizuālā valoda ir kino medijam raksturīgie elementi – montāža, kameras kustība, kameras plānu izmantojums, apgaismojuma (gaismēnu izmantojums), audiālo tēlu – skaņu celiņa izmantojums u.c.
• Visi šie elementi, kas raksturo konkrētas filmas stilu.

KADRS

(NO FRANČU VALODAS cadre nozīmē RĀMIS)

kino valodas pamat elements

- Kadrs ir atsevišķa uzņēmuma laukums;

Kadrs raksturo laukumu, kuru ierobežo ekrāna rāmis (no šī apzīmējuma izriet jēdziens “kadra kompozīcija”);

• kadrs ir kinolentes mazākā vienība, viena “fotogrāfija”kuras tradicionālais attēlošanas ilgums i 1 sekundē parasti ir 24 kadri.

Par kadru tiek saukta arī filmas epizode , kas uzņemta ar vienu un to pašu nemainīga stāvokļa kameru.

FILMAS EPIZODE

Epizode – Vairāku kadru kopums ar noteiktu vēstījuma loģiku un attīstību.
Katrai epizodei ir sākums, kulminācija un nobeigums.
Filmas epizodes ir savstarpēji saistītas un virza filmas dramaturģiju.
Filmas epizodes veido filmas kopējo kompozīciju.

Kameras plāns

Ir objekta mērogs, ko mēs redzam uz ekrāna konkrētā brīdī;
Kameras plāns jeb distance attiecībā pret attēlojamo subjektu ir veids, kā izcelt attēlotā nozīmību vai arī, tieši otrādi, ievietot to plašākā kontekstā;

Plāns nosaka subjekta tuvumu un proporcionālās attiecības ar apkārtējo vidi;

Plānu izvēle ir lielā mērā filmas veidotāju radošā izvēle.

Izmanto dažādus kadru plānus

- Kopplāns (KOP)
- Vidējais plāns (VID)
- Tuvplāns (TUV)
- Detaļa (DET)

Tuvplāns

Vidējais plāns

Filmē ķermeņa augšējo daļu. Parāda gan varoni, gan to, kas atrodas aiz viņa.

Dižā viesnīca Budapešta/The Grand Hotel Budapest, rež. V.Andersons, 2013

Kopplāns

Ozas burvis/The Wizard of Oz, rež. V.Flemings, 1939

Holivudā lieto 7 mērogus pamatkadriem pievienojot vēl:

- 1. Kopplāns (KOP)
- 2. Vidējais plāns (VID)
- 3. Tuvplāns (TUV)
- 4. Detaļa (DET)ļoti plašs kopskats (*Extreme long shot)*
- 5. figūras kopsksts (full shot)
- 6.amerikāņu, kovboja vai 3/4 plāns, kad figūrai kadrā nav redzama auguma lejas daļa aptuveni ceturtdaļa, tā lai redzams ierocis pie sāniem vai rokā.
- 7. supertuvplāns (extreme close-up) varoņa seja ar akcentu uz acīm.

Ļoti plašs kopskats (*Extreme long shot) (ELS)*

Šādu kadru izmanto, kad filmēšanas objektam/varonim jāizskatās sīkam lokācijas ietvaros. To arī izmanto, lai parādītu varoņa emocionālo atsvešinātību.

Panorāma Long Shot(LS) or Wide Shot (WS)

Episkās ainās, lai parādītu dabas, vai notikuma varenību. Līdzigi EWS (Extreme Wide Shot), šis kadrējums parāda lokāciju, un rāda skatītājiem kur notiek darbība.

- Figūras kopskats (full shot)

Varonis ir redzams pilnā augumā. Redzama arī vieta, kur notiek filmas darbība. Kadrā var vienlaicīgi atrasties arī vairāki varoņi.

Kovboja plāns (CS)

Šo kadrējumu sauc par Cawboy Shot jo to sāka izmantot, kad filmēja vesternus Holivudā, kad varadzēja parādīt pistoli kadrā.

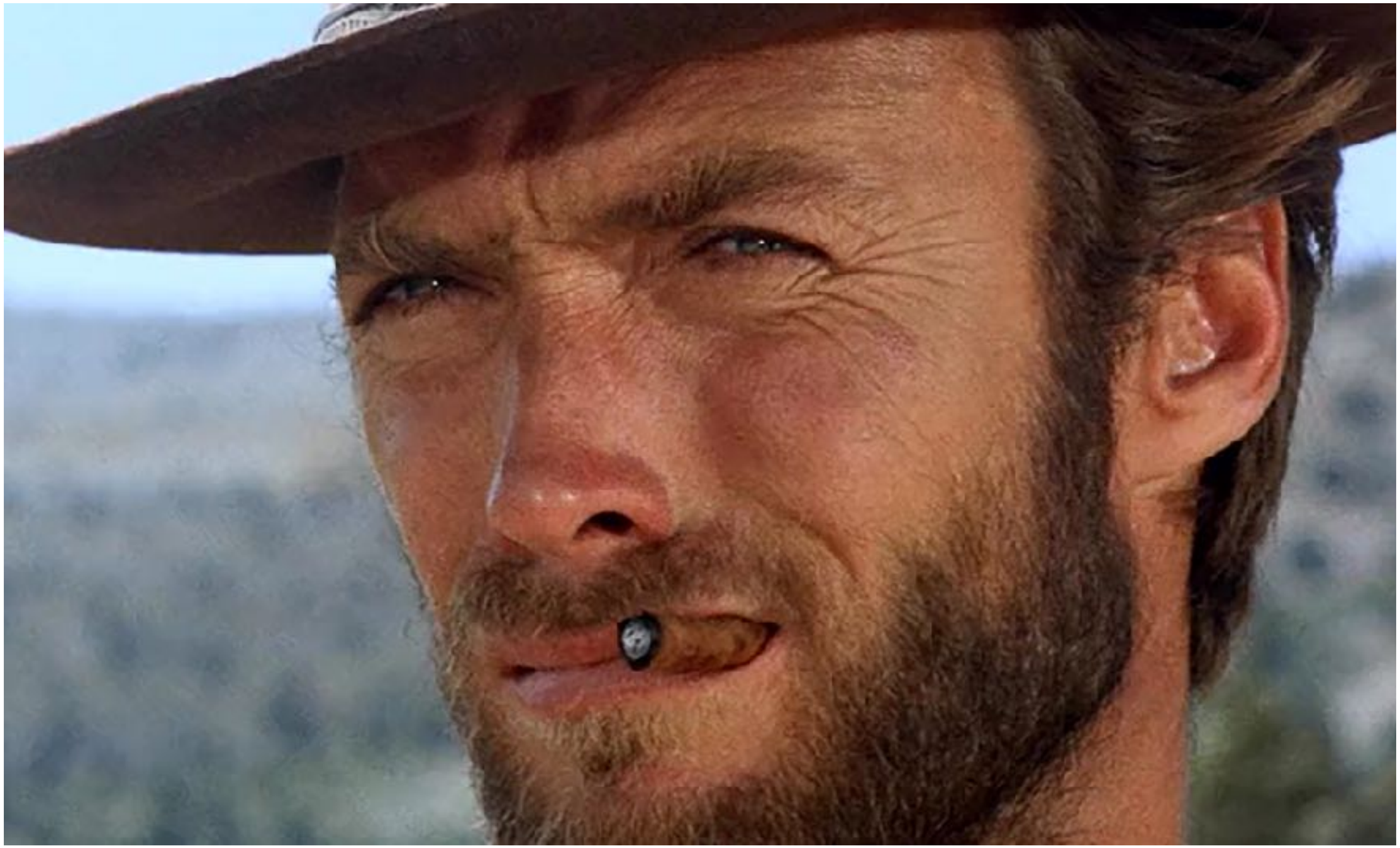
- Vidējais plāns (VID) Medium Shot(MS)

Filmē ķermeņa augšējo daļu. Parāda gan varoni, gan to, kas atrodas aiz viņa.

Vidējais tuvplāns. (VTP)
Medium Close up (MCU) parāda varoni no galvas līdz pleciem, bet neskatoties uz to, ka tas ir diezgan tuvs plāns, tas tiek uzskatīts par distancētu.

Spilberga MCU kadrējums (The Spielberg Face)
https://vimeo.com/199572277

Supertuvplāns (extreme close-up)

Varoņa seja ar akcentu uz acīm.

Kameras skatu punkts, filmēšanas leņķis, rakurss

Leņķis, kurā kamera atrodas attiecībā pret filmējamo subjektu (skatu punkts), tāpat kā attēlošanas distance (plāns), lielā mērā ietekmē to, kā skatītājs uztver filmas telpu un subjektu attiecības tajā.

Video par kadru plāniem

- Epizode Nr.1

- https://www.youtube.com/watch?v=AyML8xuKfoc

- Epizode Nr.2

- https://www.youtube.com/watch?v=qQNiqzuXjoM

kameras rakursi (skatpunkts)

- 1.Cilvēka acu augstums (1,65-1,75m)
- 2. rakurs no lejas
- 3. rakurs no augšas
- 4. plecu augstumā
- 5. gurnu līmenī
- 6. ceļu augstumā
- 7. zemes līmenis
- 8.diogonāle, Holandiešu leņķis*(Dutch angle)*
- *9. rakurs tieši virs galvas*
- *10*. skats no putna lidojuma

Rakurs no lejas (Low angle)

- Rakurs no lejas ir kadrs no kameras leņķa, kas novietots jebkurā vietā zem acu līnijas un ir vērsts uz augšu. Tas var būt pat zem varoņa pēdām, ko sauc par ārkārtīgi zema leņķa kadru.

- Šādi uzņemti kadri:

- padara varoni spēcīgāku

- objekts tiek uztverts lielāks, augstāks (ēkas, pieminekļi u.c.)

- https://www.studiobinder.com/blog/low-angle-shot-camera-movement-angle/#low-angle-shot-definition

Rakurs no lejas (Low angle)

https://www.studiobinder.com/blog/low-angle-shot-camera-movement-angle/#low-angle-shot-definition

Rakurs no lejas

uzbrūkoš

Rakurs no augšas (High angle)

Rakurs no augšas, kurā kamera no augsta leņķa raugās uz objektu.
Šādā rakursā kadri var padarīt objektu neaizsargātu vai bezspēcīgu.
Filmai piešķir dramatismu.

Rakurs no augšas

aizsargājoš

Rakurs no augšas

Holandiešu leņķis/Dutch Angle

- Holandiešu leņķis ir klasisks kinematogrāfisks paņēmiens, kas skatītāja prātā rada nemieru.
- Horizonts nošķiebts 15 grādu leņķī , veido kadrā diagonāli, kas rada kadra nestabilitāti.

Filmu piemēri:
The Cabinet of Dr. Caligari (1920)
Pulp Fiction (1994)
Inception (2010)

Dutch Angle

Alfred Hitchcok’s Birds "Putni"

Holandiešu leņķis/Dutch Angle

Christopher Nolan's "*Inception*" (2010)

Holandiešu leņķa video piemērs

- https://www.youtube.com/watch?v=R9FUEScjB1U&t=7s

Kamera gurnu augstumā/
The Cowboy Shot or Hip Level Shot

- Kovboja kadrs ir tad, kad jūsu kamera ir aptuveni vidukļa augstumā. Gurnu līmeņa attēli bieži ir noderīgi, ja viens objekts sēž, bet otrs stāv.

- Gurnu līmenī esošie kadri var būt arī ļoti noderīgi kameras leņķi, ja jums ir darbība, kas notiek tuvu gurnam, piemēram, tiek izvilkts ierocis.

Kamera gurnu augstumā/
The Cowboy Shot or Hip Level Shot

Skats no putna lidojuma/ Overhead shot/ Aerial Shot

- Lai panāktu objektīvu skatu no malas.

- Samazina aktiera mērogu kadrā

God's Eye View: Seeing From Above in The Crime Genre piemērs:

- https://www.youtube.com/watch?v=NJJieb94ru4&t=6s

- Skats acu augstumā /eye level

- Cilvēka acu augstums (1,65-1,75m)

- Acu līmeņa kadrs, kad kameras līmenis ir novietots vienā augstumā ar kadrā redzamo varoņu acīm. Kameras leņķim acu līmenī nav nepieciešams, lai skatītājs redzētu aktiera acis, kā arī aktierim nav jāskatās tieši kamerā, lai kadrs tiktu uzskatīts par acu augstumu. Acu līmeņa kadri simulē standarta cilvēka redzi un tādējādi sniedz vizuālu informāciju ierastā skatījumā.

- Kāpēc izmanto kameras rakursu acu līmenī?

- Nojauc barjeru starp skatītāju un stāstu.

- Humanizē varoņus ar neitrālu kameras rakursu.

- Skatītajā rada klātbūtnes efektu

Kamera plecu augstumā/ shoulder level

- Kadrs plecu līmenī ir kameras leņķis, kas ir tikpat augsts kā objekta pleci. Ļoti bieži izmantots kadrējums.

Kameras leņķi piemēri

- Video:

- https://www.studiobinder.com/blog/types-of-camera-shot-angles-in-film/

- Foto:

- https://filmustage.com/blog/camera-angles-explained/

Kameras kustība

- Horizontāla
- Vertikāla
- Panorāma
- Var sekot objektam

Attēla formāts/proporcija
Aspect ratio

parastais ekrāns 4:3 (1.33:1) Filmējamo objektu vertikālā dominante. Vecās TV filmas

TV standarts 16:9 (1.77:1) HD formāts

platekrāns 21:9(2.35 :1) Filmējamo objektu horizontālā dominante. Galvenokārt visas filmas.

ļoti liels platekrāns 14:10 (1.4:1) IMAX filmas

19:10 (1.9:1) IMAX digitālais ekrāns

Praktiskais uzdevums Nr.1

- Nofilmēt vienu un to pašu objektu izmantojot dažādu kadrējumu un rakursu:
- Kopplāns (KOP)
- Vidējais plāns (VID)
- Tuvplāns (TUV)
- Detaļa (DET)
- Frontāls
- Cilvēka acu augstums (1,65-1,75m)
- rakurs no lejas
- rakurs no augšas
- diogonāle *(Dutch angle)*

Secinājumi par uzdevumu Nr.1.

- Uzdevums ir viegli paveicams un audzēkņi var strādāt grupās. Ar šo uzdevumu viegli un ātri var pārbaudīt , vai audzēkņi ir uztvēruši kadrējuma nozīmi filmas kompozīcijā un izprot to.

- Grūtības audzēkņiem ir ieraudzīt kadru kopumā. Beiži attēlā ir nevajadzīgas detaļas (galda kājas, somas, citi skolnieki u.t.t), ko skolēni nav pamanījuši, vai neuzskata par sverīgiem kompozīcijas elementiem. Šis vingrinājums trenē audzēkņu uzmanību un kadra izjūtu. Veido pirmās iemaņas darbam ar foto/video kameru.

- Grūtības kadrēšanā rodas, ja mērvienība nav cilvēks, bet kāds cits objekts. Piemēram, māja, suns, pilsēta, lampa u.t.t.

Praktiskais uzdevums
Nr.2

- Izvēlēties kādu filmu un uzzīmēt kadru plānu šīs filmas epizodei.

- Aprakstīt šajā filmā izmantotos kompozīcijas elementus.

Secinājumi par uzdevumu Nr.2.

- Uzdevums ir noslēdzošais darbs filmas kompozīcijā un vispārīgi parāda kā audzēknis ir apguvis vielu un vai spēj saskatīt kompozīcijas elementus un to pielietojumu praksē.

- Filmu epizožu kopēšana trenē audzēkni un liek tam pievērst uzmanību visām detaļām, kas veido ne tikai katra atsevišķa kadra, bet kopējo filmas kompozīciju.

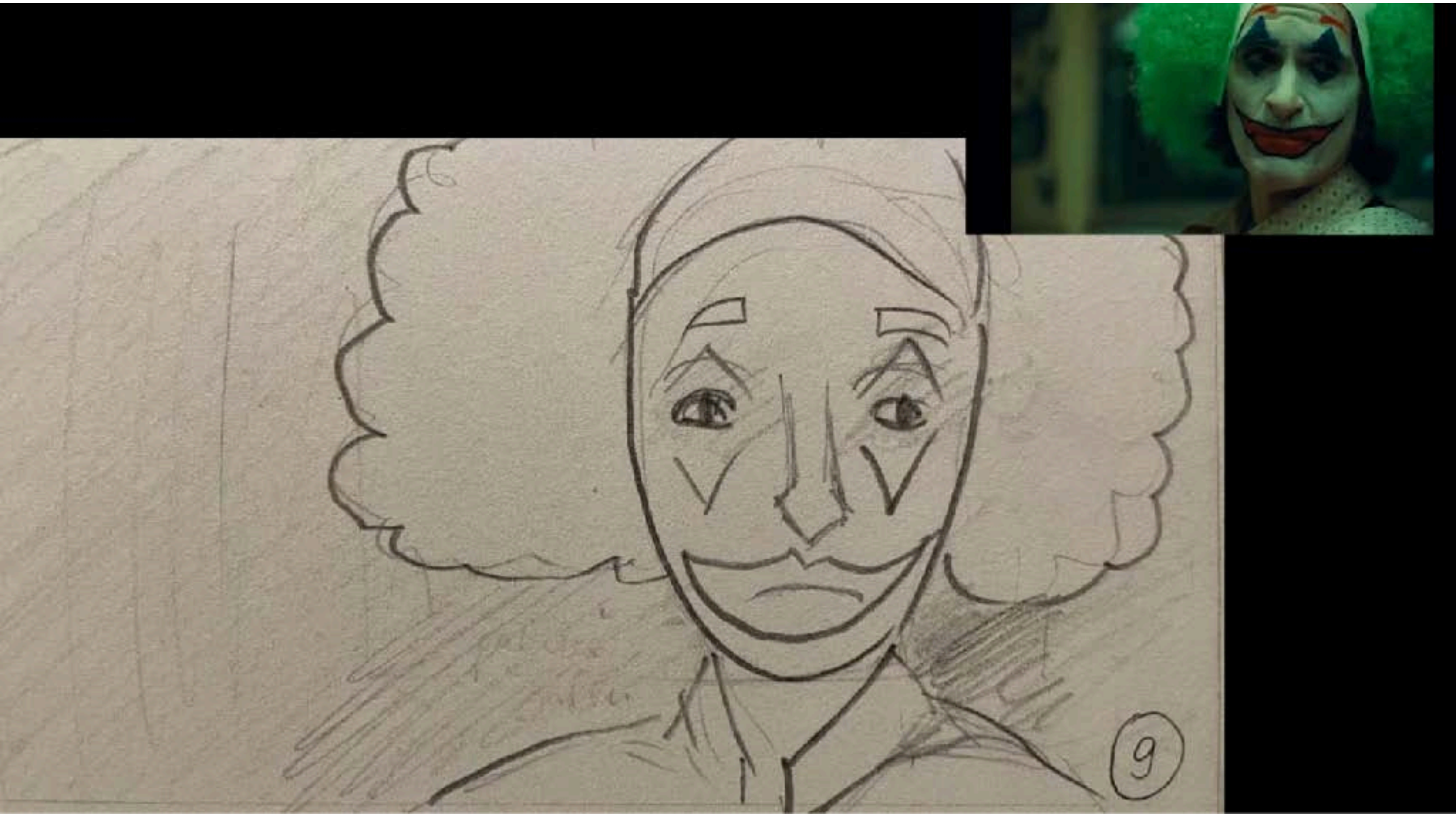
- Grūtības audzēkņiem sagādā tieši uzmanība, jo ir vēlme visas epizodes zīmēt kopskatā, izlaižot tuvplānus un detaļas.

- Manā praksē lielākajai daļai audzēkņu šis uzdevums ir jātaisa atkārtoti, jo pirmajā reizē uzdevums ir veikts paviršī, ignorējot kadra mērogu, proporciju, detaļas u.c. būtiskus kompozīcijas elementus.

- Audzēkņi bieži jau filmas vizuālo valodu ar fimas sižeta atstāstījumu.

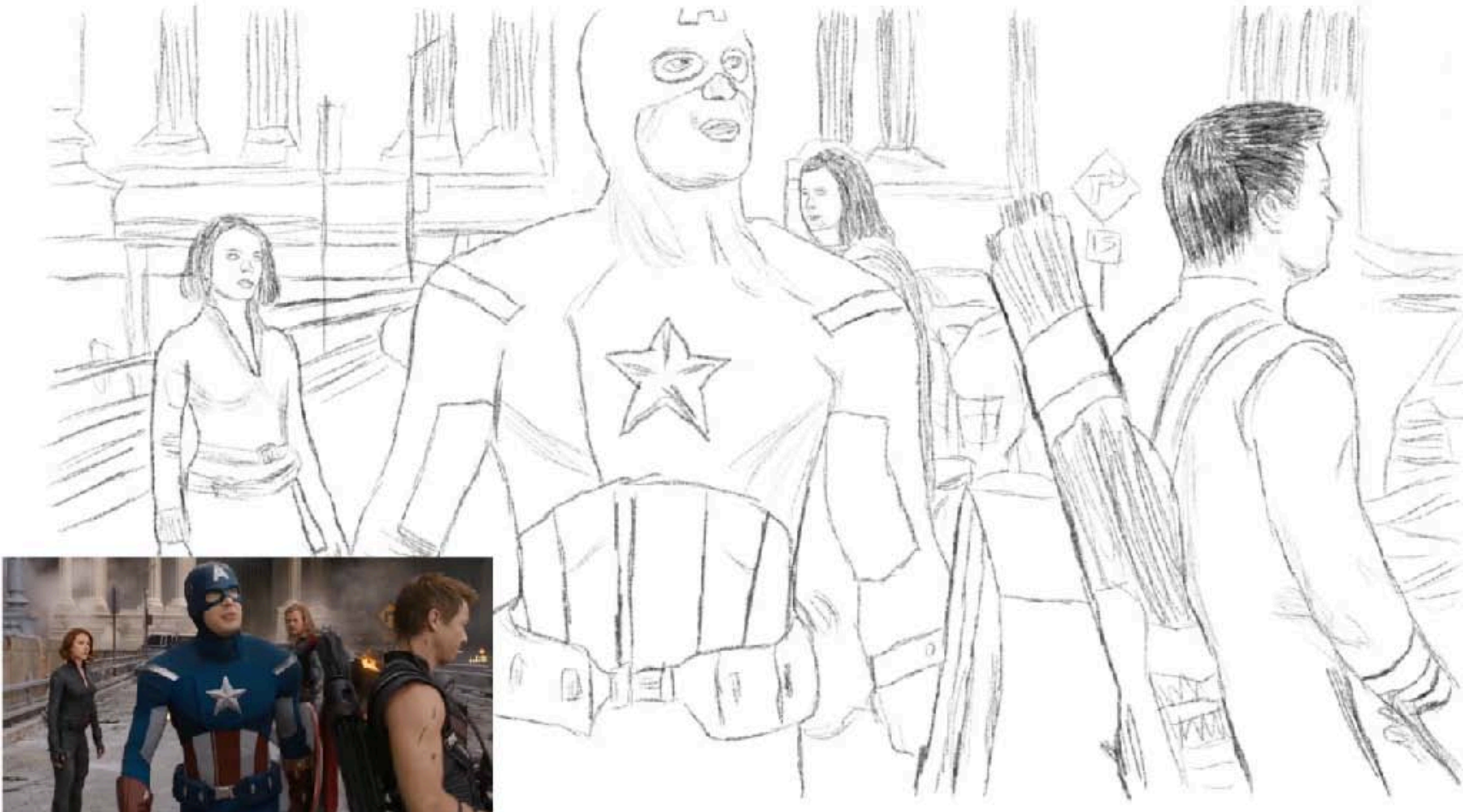
- Tomēr pēc šī uzdevuma veikšanas, visi audzēkņi atzīst, ka ir radusies izpratne par filmas vizuālo valodu un turpmāk kino skatīsies pavisam citām acīm.

Skolēnu darbu piemēri

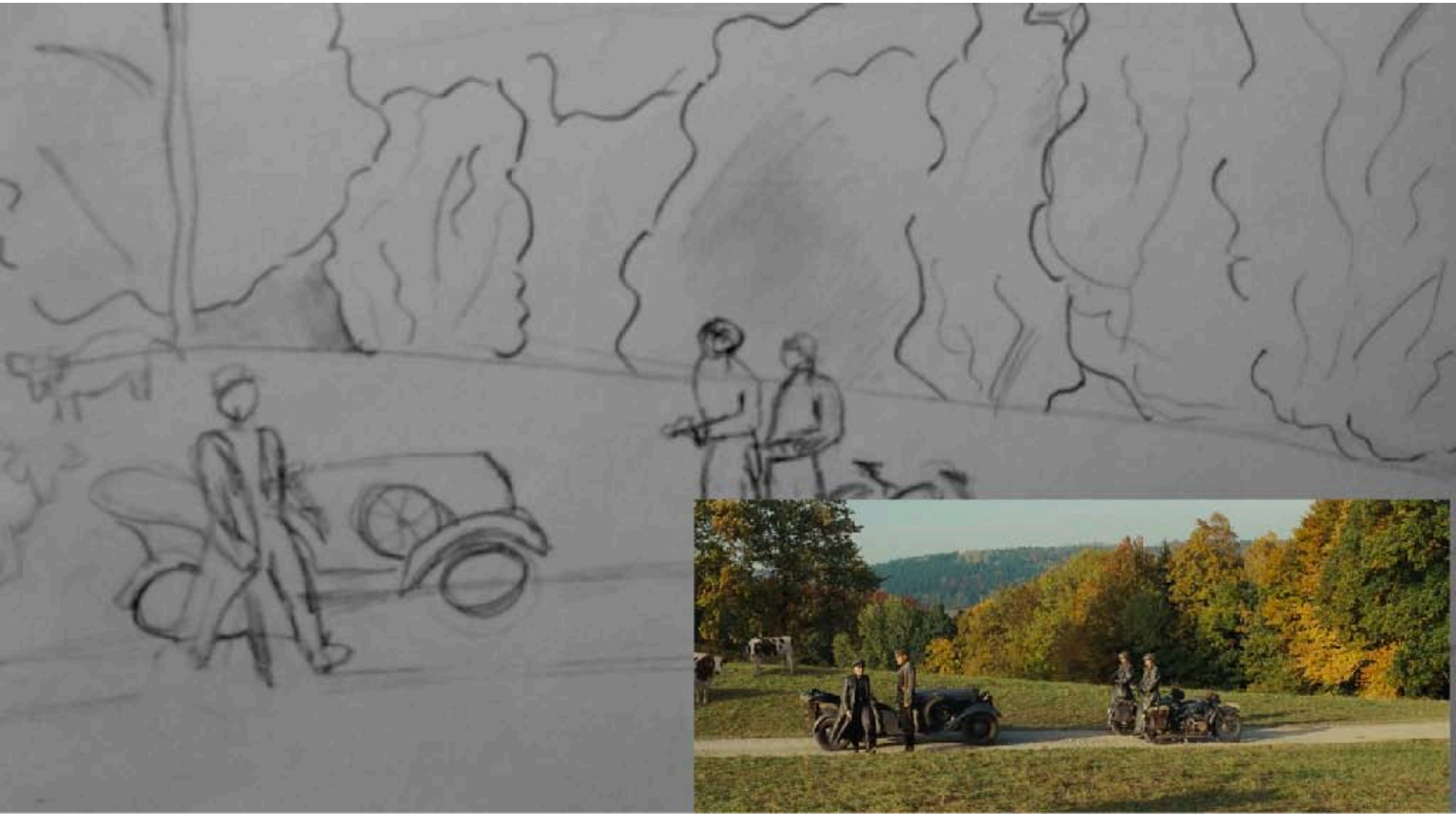

9

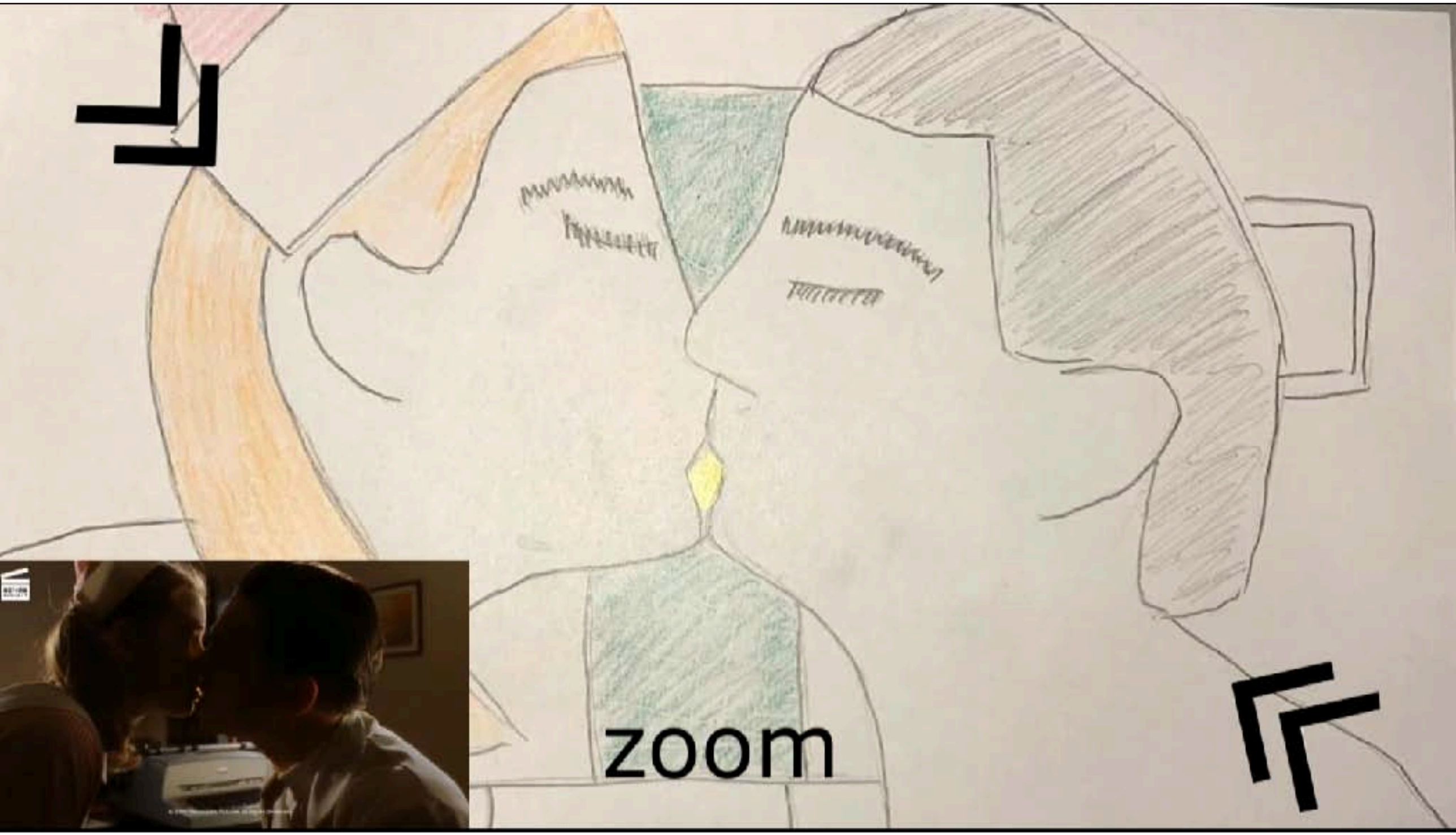

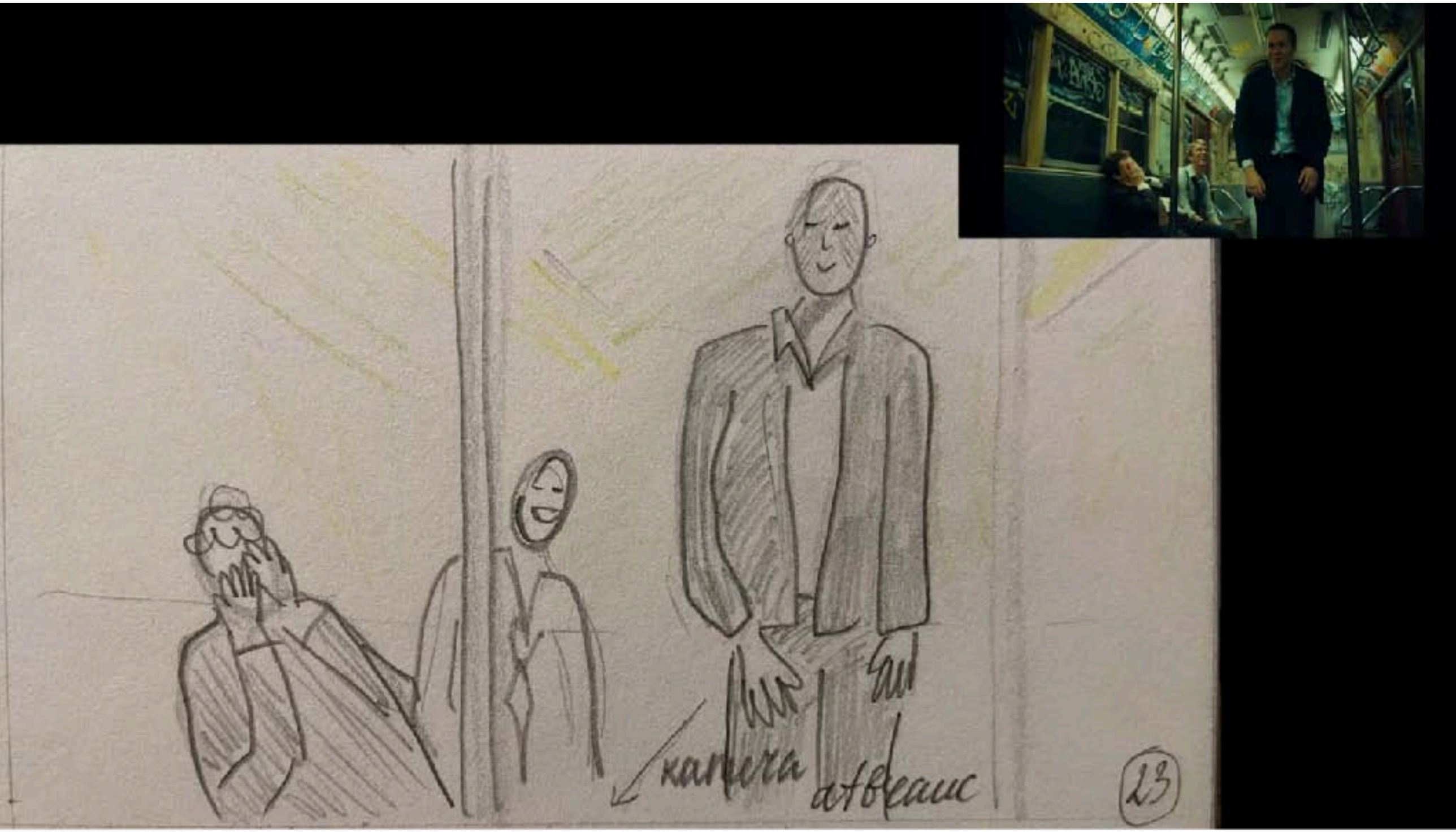

VIDEO
PicsArt

zoom

23

Literatūra

- V. Eglītis " Filmas vizuālā stila noslēpumi" ,Latvijas mediji, 2019
- Christian Metz, Film Language: A Semiotics of the Cinema, Taschenbuch, 1990
- James Monaco, How to Read a Film: Movies, Media, and Beyond, Art Technology, Language, History,Theory, Taschenbuch, 2009
- Jacobs, S: Framing Pictures: Film and the Visual Arts (Edinburgh Studies in Film) Taschenbuch, 2012
- David Bordwell, Kristin Thompson and now, Co-Author, Jeff Smith's Film Art , 2019

interneta atsauces

https://www.youtube.com/watch?v=AyML8xuKfoc&feature=emb_logo

https://www.studiobinder.com/blog/low-angle-shot-camera-movement-angle/#low-angle-shot-definition

https://www.youtube.com/watch?v=R9FUEScjB1U&t=7s

https://vimeo.com/199572277

- https://www.studiobinder.com/blog/types-of-camera-shot-angles-in-film/

- https://filmustage.com/blog/camera-angles-explained/

http://www.16-9.dk/2016/03/moving-pictures/

https://topsheet.io/blog/camera-shots

Nākošās nodarbības tēma
Kadra kompozīcija

- attēlu elementi vienotība
- vērotāja acu skatiena trajektorija
- vizuālais līdzsvars
- kopējā harmonija
- attēla daļu simetrija un asimetrija
- dominantes (galvenā elementa) princips
- kontrasta princips
- trešdaļu dalījuma kompozīcija
- centrālā, diagonālā un ģeometrisko formu kompozīcija
- zelta griezums
- perspektīva